

Hur bönen uppkom i urtiden

Inledning. Bönen är ett fenomen man finner i *alla* livsåskådningar i någon form (antingen tillber människan Gud eller det skapade, inkl sig själv, se t.ex. Rom 1:25). Inom den tro som formades först bland Israels folk och senare den kristna församlingen utgör bönen, både den gemensamma och den enskilda, den högsta formen av gemenskap med den Levande Guden som en människa kan ha. Därför uppmanar aposteln Paulus *först och främst till bön och åkallan, förbön och tacksägelse* (1 Tim 2:1). Och Lewi Pethrus skriver i sina memoarer¹ om hur pingstväckelsen bröt fram:

Vad de utomstående fäste sig vid i vår verksamhet var de yttre företeelserna. Man talade och skrev oändligt mycket om tungotalet och till och med på sina håll behandlade det, som om det varit det centrala i pingstväckelsen. De som kände förhållandena visste dock, vilket grundligt misstag det var. Kärnan i hela det mycket omdiskuterade pingstfenomenet var bönen [...] Varje människa, som tar sig tid att umgås med Gud, skall få uppleva välsignelsen därav. Om hon stannar tillräckligt länge i detta gudsumgänge, skall hon få erfara samma kraft, som den apostoliska tidens kristna erfor [...] Det var detta vi upptäckte och upplevde.

Varje sann väckelse som kommit från Gud har alltid fötts i bön, burits i bön, och när bönen försvunnit har väckelsen dött ut. Charles Spurgeon sa en gång följande:

Församlingens tillstånd kan mycket exakt bedömas efter dess bönemöten. Därför är bönemötet en nådemätare, och utifrån det kan vi mäta i vilken utsträckning Gud är verksam bland sitt folk. Om Gud är nära en församling, måste den bedja. Och om han inte finns där, är lättjan i bönen ett av de första tecknen på hans frånvaro.

När vi studerar bönen i Bibeln, både för att lära oss om den och för att lära oss leva i den, är det väsentligen att förstå hur bönen som fenomen uppkom i världshistorien.

Bibeltext. "Också Set fick en son och han gav honom namnet Enos. Vid den tiden började man åkalla HERRENS namn." (1 Mosebok 4:26)

Utläggning. I texten ovan befinner vi oss i början av den tredje generationen av människosläktet där Adam och Eva precis fått barnbarn. Som bekant har de tvingats lämna Edens lustgård för att de fallit i synd, lurade av ormen (1 Mos 3:1-24). Därefter påbörjas ett strävsamt liv av arbete för att trygga försörjningen (vilket Gud förutsagt i 3:17-19, 3:23), som lantbruk och fårskötsel (4:3-4). Katastrofen inträffar när Adam och Evas förstfödde son Kain dödar sin yngre bror Abel på grund av avundsjuka (3:3-16), och Kain blir landsflyktig och stamfader till den ogudaktiga delen av människosläktet. Adam och Eva har djup sorg men får en tredje son, Set, som blir stamfader till det gudfruktiga släktet². När sedan Set fick en son inträffar

¹ I hänryckningens tid, sid 32-35

² Dessa två släkten levde under ett antal generationer sida vid sida, men åtskilda. Senare började de dock gifta in sig med varandra, och då tog ondskan över så pass att Gud sände syndafloden för att utrota ondskan och därefter börja om människosläktet genom Noa och hans familj som var de enda rättfärdiga som fanns kvar (1 Mos 6:1-9:28).

en revolution i mänsklighetens historia: bönen "upptäcks"! Detta var den viktigaste upptäckten som någonsin gjorts, större än upptäckten av eld, hjulet, atomkärnan eller antibiotikan. För när Adam och Eva förvisades från Edens lustgård tappade de den innerliga relation med Gud som innebar att Han kunde komma vandrande genom lustgården i kvällsbris och de fick se Hans ansikte (3:8), och nu upptäckte man att det gick att återvinna något av denna förlorade gemenskap genom bönen – hur den än såg ut – så att HERREN Gud åter kom nära dem (jfr 5 Mos 4:7).

Varför detta hände är dolt i historiens dimmor, men man kan tänka sig flera orsaker: problem med försörjningen – marken var ju förbannad p g a synden – sjukdom, konflikter ibland människorna, men kanske främst den saknad som Guds frånvaro orsakade (Pred 3:11). På något sätt kände människorna (främst Sets avkomlingar) ett behov av att be och ropa på hjälp. Vad betyder det då att *man började åkalla HERRENS namn vid den tiden*? Låt oss titta på vad orden här kan säga oss:

- *Vid den tiden.* Bön är kopplat till tiden³ och sker i tiden. Gud är oberoende av tid och rum, men människan som är beroende av dem upptäckte att bönen är det som kan "dra in" Guds särskilda närvaro i tiden och rummet och väcka hans uppmärksamhet.
- *Började man.* Det hebreiska ordet här är *chalal* och betyder närmast *perforera, tränga igenom* och i den form det står i här⁴ betyder det *lösgöra, frigöra, öppna, börja*. Samma ord används om Noa i 1 Mos 9:20 där det sägs att han *var den förste som anlade en vingård*. Sammantaget betyder det att när bönen upptäcktes gjordes det vid ett särskilt unikt tillfälle (jfr "bryta isen") och då öppnades och frigjordes något som gjorde det möjligt för människan att åter tränga in i den förlorade gemenskapen med Gud.
- *Åkalla.* Åkalla är ett ord vi förknippar med bön. Vad betyder det? Lexikonen säger att det har med *tilltala med namn, vända sig till, ropa ut*. Det sägs ha en onomatopoetisk karaktär, och används också om hur djur skriar⁵. NT talar om att bönen i Anden ibland blir som ett suckar (B2000: rop) utan ord (Rom 8:26). Poängen är inte att bön kan se ut hur som helst och bara är en massa oväsen, men att bönen är mer än bara fint formulerade ord: det är framför allt ett rop från det skapade till Skaparen.
- *HERRENS namn.* Om åkalla betyder tilltala med namn, är det viktigt att man vet vem man åkallar så man kan tilltala Denne med namn. Människorna började alltså åkalla det namn på Gud de kände till, *HERRENS namn*. Den kunskapen måste ha funnits kvar sedan Edens lustgård och överförts från Adam till Set till Enos osv. Och något fick dem att, vid en viss tidpunkt, ropa ut det namnet för att dra Guds uppmärksamhet till sig. NT säger att det namnet är knutet till HERREN Jesus Kristus (Fil 2:9-11).

Avslutning. Bönen är jämte Ordet (som blev människa i Jesus Kristus) det mest centrala i vår relation med Gud. Liksom människorna efter att de förlorat Edens lustgård och livets träd upptäckte att det gick att åkalla HERRENS namn, behöver varje ny generation göra samma upptäckt. Som Lewi Pethrus skrev: *Det var detta vi upptäckte och upplevde.*

³ Ordet *tid* finns inte i hebreiskan men av verbformerna framgår att bönen upptäcktes vid en viss tidpunkt.

⁴ Hophal perfektum

⁵ **Onomatopoetikon** är ett begrepp som beskriver ett ord som är ljudhärmande, ex. "bang".